

sjonshemmet i Norge, skriver Jan Grue.

penget

diskriminerings- og rettighetsspørsmål. I dag er Berkeley og resten området rundt San Francisco Bay den mest rullestoltilgjengelige delen i verden skriver Jan Grue.

FOTO: AFP/SCANPIX

Det var stor politisk enighet, i årene før 1990, om at en rettighetslov måtte innføres. Den ble signert av en republikansk president. Da loven var innført, skapte den dessuten en voldsom backlash. Det samme skjedde da borgerrettighetene ble innført i 1968. Den neste presidenten het Richard Nixon.

Sammenhengen mellom rettigheter og penger stikker dypt. En kommende bok med tittelen

«The Ugly Laws: Disability in Public», skrevet av professor Susan Schweik fra universitetet i Berkeley tar opp hvordan mange amerikanske byer på 1800-tallet innførte regelrette forbud mot at funksjonshemmede fikk oppholde seg på offentlige steder. De var ment å forhindre tiggging. Lovene hadde varierende styrkegrad og ble håndhevet på svært ulike måter, men enkelte av dem ble ikke opphevet før på 1970-tallet.

At «The Ugly Laws» har blitt skrevet av en professor fra Berkeley er ikke tilfeldig. Det var ved dette universitetet at den såkalte Independent Living-bevegelsen vokste frem på 60- og 70-tallet. I 1964 ble Ed Roberts den første alvorlig funksjonshemmede (han hadde polio) studenten til å fullføre en grad ved universitetet. Motstanden han møtte ble ofte artikulert i form av kost/nytteargumenter. Hvorfor skulle han ta en høyere grad ved universite-

tet, når han umulig ville klare å komme seg i jobb etterpå? Det er lettere å gi et avslag på praktisk grunnlag enn å forsøke å begrunne diskriminering prinsipielt sett.

Samme år som Ed Roberts tok bachelorgarden sin begynte radikaliseringen av Berkeley-studentene gjennom Free Speech-bevegelsen, og i tiårene som fulgte var kampen for funksjonshemmedes rettigheter en mindre kjent, men svært betydningsfull del av den brede samfunnsdebatten om rase, kjønn og borgerrettigheter.

Selv i dag er Berkeley og resten området rundt San Francisco Bay den mest rullestoltilgjengelige delen av USA, hvilket trolig gjør det til det mest rullestoltilgjengelige området i verden. Men der det tidligere fantes fem bedrifter som drev med rullestolreparasjon i Berkeley, finnes det i dag bare én. De andre fire mistet driftstilskuddene og måtte stenge.

Slik vender vi tilbake til den norske Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, som trekker eksplisitt veksler på den amerikanske. Der man i mange år har sett på funksjonshemning som et helse- og arbeidsmarkeds-politisk spørsmål, det vil si et prototypisk velferdsstatlig anliggende, har det nå blitt innført bestemmelser som også gjør funksjonshemning til et spørsmål om politisk og sosial diskriminering. Det tydeligste signalet om dette er at så mange av bestemmelsene skal ivaretas av Likestillings- og diskrimineringsombudet.

Men som jeg har forsøkt å antyde, betyr ikke rettighetstenkning – eller et minoritetsperspektiv – at økonomiske strukturer blir mindre viktige. Selv om det kan bety at de blir mindre synlige. Rullestolen jeg blir komplimentert for i USA er kjøpt, betalt og utlånt av den norske stat.

I årene som kommer vil vi måtte føre en offentlig diskusjon om hvordan diskriminering og funksjonshemning henger sammen, og om hvilke holdninger, stereotypier og kulturelle selvfølgheter vi bærer rundt med oss. Det vil bli lettere med Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven liggende på plass. Likevel: Hvis de siste par årenes rasismedebatter er noe å dømme etter, kan diskusjonen bli både interessant og opphetet. Men hvorfor ikke? Vi tåler det nok. Det gjelder bare å ha flere tanker i hodet samtidig.

Jan Grue